

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Horologium aeternae sapientiae

Seuse, Heinrich

[Paris], [zwischen 1480 und 1489 oder um 1485-90]

[Capitulum] xii

[urn:nbn:de:bsz:31-293072](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293072)

ineffabiliter micātia hilari facie chozusi indumti splē
didi cātuq; locūdi. O q̄ dulcē intonat̄ voces vrē cum
grāz actione dicētes. Benedictio ⁊ claritas ⁊ sapiētia ⁊
grāz actio. honor viri ⁊ fortitudo deo nrō in sclā secu
loz ei cui⁹ benignitate p̄cti. cui⁹ misericordia saluati.
et cui⁹ bonitate in eternū regnaturi sum⁹ tibi laus ⁊ glo
ria in sclā. Amē. **D**iscipulus. O admiratio imēsa de
tātoz p̄fūditate mīsterioz. oēm intellectū trāscēdētū ⁊
soli deo plene cognitoz. O quid audio ⁊ video. Quid
deniq; in memetipō expioz magnaliū dei operū. Mul
ta quidē glōsa dicta sūt de te ciuitas dei: sed nichil est
ad ea que de te latēt īsignia. Oclūs nō vidit nec auris
audiuit nec in cor hoīs ascēdit que de⁹ p̄parauit dilige
tibz se. Deniq; q̄ magna multitudo dulcedis tue dñe
quā abscondisti timētibz te. Vere nūc cognoui qz verus
est sermo quē sepe⁹ audiui sup mirabilibus tuis et non
credebā narrātibz donec ip̄e veni ⁊ vidi ⁊ p̄baui q̄ me
dia pars michi nūciata nō fuit. Maior est sapia tua et
glia tua q̄ rumor quē audiui. Beati viri tui ⁊ bti serui
tui qui stāt corā te semp ⁊ audiūt sapiētā tuā ⁊ vident
gliaz tuā. iij. reg. x. a. Et nūc rex glie maneat obsecro fa
mulus tu⁹ hic iuxta te deiceps. nec reuertat ī domū suā
Siqdē valde bonū est nos hic eē. Math. xvii. a. Audi
q̄so seruū tuū huiliter corā te p̄stratū ⁊ da nūc locū ad
manēdū tecū in citate hac glorioza. **S**apia. Mequa
q̄ necdū enī p̄pleta est huilitas syō. nūdū veit hora tua
Tēpus pugnādi tibi adest nō venit hora regnādi. Tē
pus instat merēdi. nō venit t̄pūs remunerādi. viriliter
age. qz adhuc multa ē debent p̄ fide xp̄i certamīa.

Determina⁹ quarādā obiectionū que in p̄cedētī ix. cplō
rationabiliter sunt omisse.

Capitulū. xii.

Helicem sane hunc locum perhenne beatitudis:
oculo purissime contēplationis. Ideo tibi mō
stratū noueris. nō vt ibidē pro nūc remaneas

sed vt in oī colluctatioēz aduersitate scias te huc puer
tere: ac cūta tibi aduersa tolerabili? sustinē. z vt q̄rulo
sis ipugnantoribz respōdē valeas dicentibz. Quare via
ipioz p̄speratur z cur de? in hoc mūdo soleat suos ca
stigare dilectos. Itēqz vt respōdeā q̄rimoie tue quā p̄i
de tā feliciter p̄posuisti p̄tra me dicēs q̄ p̄pter amari
tudinē vie que ducit ad vitā multi inter eos quos cuz
magno labore dño acq̄sisse gaudebas retrozū abissēt
Nā si dil̄igenti? inspicias inuenies p̄culdubio qz res hec
nīmū p̄suetā est. nec tibi soli accidisse. sed z s̄ctissimis
q̄busdā pat̄bz manifestissimū est. Nūquid oēs p̄stiterūt
qui per v̄ba meaz apostolorz crediderūt. vel nūq̄ hac
ex causa paulus vas electiois z doctor gentiū in vanū
se circūisse z laborasse p̄querit. Quinymo strenuissime
differēs vbiqz cū tāto laborez sollicitudie euāgeliū latif
sime gentibz p̄dicauit: eplās misit: z tāqz nut̄ filios su
os ac nomē ihū corā gētibz z regibus portauit z filiis
israel. Sed quid. Ubi sunt nunc ephesi. et galathe atqz
chozinthi propter quos se tantū laborasse z plagis ac
mortibz se frequēter exposuisse gloriabat. Aut nūquid
paulus z ceteri apli atqz doctores ideo a p̄dicatione z
aiāz destiterūt salute. cū perceperūt filios suos recalci
trasse z a pseudo aplis circūuētos esse. Aut nūq̄ p̄p̄
ea signius egerūt. Nequaqz. sed vbiqz verbū dei dissemi
nantes z quod in se est faciētes. fructū inde puēturum
dine ordinationi ac volūtati cōmiserūt. Unde habes ī
actibz aplōz. xiiij. g. Et crediderūt inq̄t quotquot erāt
p̄ordinati ad vitā eternā. Sic nimirum z natura sagax
arbores frondibus ac floribus ornare consuevit vt in
terdū floz tempore nec folium quidē in arboze q̄dvis
appareat. sed tota floribus onusta videatur pulcrisqz
coloribz ac gratis odoribz redolere sentiat. Sed cū
ad expectatā fructuū productionem ventum fuerit a
plerisqz arboribus hoc q̄d se pulcre ostenderat defluit

et perit. vt millesima pars vix manē cognoscatur. Sz
et prudens paterfamilias multas habēs in orto arbo
res ppter casū vni⁹ vel pluriū a plātatioē noua nō de
sistit. sed vbi arbor vna ceciderit aliā subrogare festia
bit. Ignoras q̄ lignū habet spē. si precisū fuerit rursū
virescit ⁊ rami eius pululāt. Job. xxxiii^o. Sed et sepctes
in die cadit iustus ⁊ postea resurgit. pūbiozū. xxxiii^o Stat
sentētia ei⁹ imobilis qui dicit. Nouit dñs qui sūt eius.
Pzia tibi. ii^o. Sed quis cognonit sensū dñi aut q̄s morta
liū poterit scire qui sint dānandī vel etnaliter coronā
di. maxime ex frēq̄ti mutatioē libere volūtatis. vides
hūc de reclusiozō veluti de xpī cōsorzio auersū a sūmo
bono ruere in infernū. illū autē exire de p̄stiblo corde ⁊ ē
to āglōzq̄ piūgi collegio. Proinde indifferēter oibus
sermo salutis est ipendēd⁹. Nā quo mīme credis gurgi
te piscis erit. Ideo vbiq̄ tibi pēdeat hamus. Si q̄dē ad
multas lupa tēdit oues p̄det vt vnā. Gloriose p̄sumato
curfu certāmis. gaudia dñi sui itrabit qui centū milibz
p̄dicans. vel vnā aiām dñio suo reportauerit nec ideo
minus gloriose si nullā dūmodo feliciter p̄ posse faciat
q̄d faciendū est pro salute. Nempe miles strenu⁹ in cer
tamie cōmēdatur. si cōstāter et legitime certauerit. etiā
si dño suo nō obtinuerit trūphū. Sic et doctor gentiū
repositā sibi coronā iusticie exultabat nō min⁹ q̄ si oēs
quos p̄uerterat in vera fide ⁊ vnitāte mats ecclie p̄sti
tissent. Nā nullū dubiū hoc q̄d ⁊ expientia quozq̄ docet
quia nōnūq̄ doctoris aim⁹ plus affligitur dolore et la
bore vbi se inaniter putat laborasse. q̄ vbi fructuose se
estimauerit egisse. In isto nāq̄ gaudens complacet sibi
in dño. in illo autem dolens aiām suā ad seipsam cōf
batur. et insuper toricatis inuidozum iaculis vulnera
tur. Moyses qui a deo electus fuit vt populum suū de
terra egypti educeret in terram promissionis. quot pu
tas fuerunt milia quos eduxit. et ecce duo solī de his

peruenerūt ceteri perierūt. Sedeon quē spiritus dñi in-
duerat vt populū suū a madianitis liberaret: multos
ad se socios elegerat. vt p̄tra eos pugnaret. nutuq; dñi
apud aquas probati tot milia reiecti sūt. et soli treccēti
virī qui remāserūt cū eo certamini se dātes hostes vi-
cerūt. ysay multos elegātes habuit filios z solus dauid
in regē eligit. Sic multi reges iudaici populi. inf̄ quos
oēs soli tres excelsa abstulerūt. Sic igit per singlā dis-
currēdo inuenies te errasse dū ordine vniuersi pulcerri-
mū et nō nisi a dīna sapiētia institutū in generationez
corruptione z libertatis arbitriū flexibilitate ad tuam
volūtātē retorquē voluisti. Proinde de cetero diligenter
caue ne in futurū pusillo aio fias. sicut tūc cū tuos pe-
des p̄pter laborē p̄fractos cōditori porrexisti. z cur la-
borē z dolorē nō respiceret ipaciētī aio ostēdisti. eo q̄
quādā ouiculā per te ab iūctio ereptā rursū recidiuare
pmisit. z q̄ nō pot' ipam de h' mūdo in sc̄to adhuc p̄-
posito existētē migrare fecit. neq; te ac seip̄z de illo qui
eidem ruine actionem dederat statim vindicauit. Sed
potius cogitabis quantū ego laboraui cum genus hu-
manū redemī: et tamē apud multos parū p̄feci. Unde
et tunc quādā celesti illuminatione cū turbato aio me
argueres. talem dīnū simplicitati tue habuisti respōsū.
Sufficit discipulo si sit sicut magister eius. Si inqui-
ens sermonem meum non seruauerunt: nec vestrū ser-
uabunt. Recole q̄ in celestibus castris lapides viuos
honore z glōria p̄cipuos non nisi tūtionibz pressuris
multipliciter expoliatos vidisti. Sed fortassis occulta
cogitatioē p̄dictis obuiare p̄tendis. asserēs aliter fuisse
olim atq; aliter nūc. eo q̄ in his extremistpibz caritas
nūc refriguit. z q̄ p̄phē sc̄ti mortui sūt. multiplicataq; sūt
mala in t̄ra. si delesq; diuersi p̄uerse viuētes. p̄p̄ mul-
tos retrahentes difficiliores sint ad p̄uertendū p̄liuio-
res vero ad recidiuandū. Ideoq; a tali fructificatione

cessandū esse. Ad que ego. Quāto appin̄q̄te mūdi t̄m̄t-
no hoies periculosius deficiūt z deteriorātur tāto plus
indigerēt vt seruēti aliqua doctrina z grā renouarent
Et q̄to dānabilis pphete sc̄ti z amici dei obierūt fal-
siq̄ pphete loco eoz surrexerūt. tanto magis necessari-
um est seruide docere. z pro veritate iā dormitāte aiām
ponere. falsos aut̄ pphetas appello oēs qui quod ver-
bo dicūt facto cōtradiciūt. Sicut qui docēt auariciam
fugiendā et ipsi pecuniā sitiūt totis viribus vel visceri-
bus qui clamāt mūdi gloriām spernēdā. z ipsi toto cog-
namine vanos querūt honores atq̄ p̄mōtiones. Qui
dogmatizāt curiosa abiciēda. et simplicita esse sectanda
ipsi vero curiositati excessiue deseruiūt. Et vt de ceteris
taceā videas plerosq̄ tantā querere in vestibz culturā
quas sancti patres ad simplicitatis et inocentie signū
ferre suis posteris mandauerūt vt nō minus q̄ singlā-
ris pōpe ymaginē preferre videātur. Videas hunc cy-
rothecas habentē in manibus et calceos strictos atq̄
rostratos z quasi ad saltādum aptos in pedibz. Alios
vero portātes tunicas nouitate quadā dissoluta figura
sc̄lāri defozatas. manicas cistas z adeo strictas vt adeo
brachia nō nisi cū magno labore possint subtrare La-
bular eburneas depēdētes. zonas sericas fulgentes. z
cefa silia que leuitatē aimi z dissolutionē oñdūt. volen-
tes p̄ hec placē mulierculis z displicēt deo honestisq̄
p̄sois. De hac mat̄ia tractat̄ in lib^o de eruditioē religio-
soz magri hugonis de sc̄o victore. Quid putas cogita-
būt hī ad quos tales pphē p̄ eoz instructioē mittunt̄ cū
eos viderint nō veniētes in saccis. velut antiqui p̄phe-
te fecerunt. sed eum offendiculis multis. Spernendi
vtiq̄ erunt. diceturq̄ eis illud prouerbium. Medice sa-
na teipsum. Lius enim vita despiciatur ait beatus gre-
gorius. consequens est vt eius doctrina despiciatur. O
quotiens z quanti deridebūt illos. nec imerito res enī

est digna risu. Erubescet syon alt mare. dicitur eis hoc
quod dixit demō cuidā monacho qui tēptabatur de lō
go pallio portando quod cū habere nō posset. matta p
pallio induebat. At dyabolus sedēs retro sup caudam
matte quā post se trahebat dixit fratri. **Q** monache si
plus posses plus vtiqz faceres. Mirū nō est si litigant
seculares infeliciter pro iperio dū hoibus abiectis tan
ta lis est de paupere regno. Qd si hec curiositatis abu
sio in solis esset subditis facili⁹ succurreret. Nūc autē et
multi qui ceteris verbo 7 exēplo pīre deberent. aliosqz
arguere. hoc ipz facere ac defendē nō verent. hoc ei qd
arrogātie vel curiositatis est. honestas vel vtilitas esse
ab illis varia ratione p̄tēditur. dū hoc vel gratis dat
vel diu durare probatur. Sed prohdoloz hec est prudē
tia secularis sapia aialis vel dyabolica. dū vtilitas tē
poralis bono p̄fertur spūali. Quid igitur faciet pusil
lus grex. sex⁹ scilz femine⁹ cū viderit viriles aīmos ad
tales nugas deductos. vtiqz dū cecus pastor per abru
ta graditur: necesse est vt in p̄cipitiū grex sequat. Antī
quit⁹ nō solū fiebāt ephoztatiōēs de necessariis ad salu
te. sed toto posse opa erogatiōis extollebātur. 7 hec pie
tatis exercitā fidelibz suadebātur tamq̄ ea que saluti
necessaria comodi⁹ acq̄rebātur. 7 acquisita p̄seruabant
Nūcvero plerisqz talia silētio transeūt timētes si aliuz
lingua q̄ vita sonaret notā inhonestatis incurreret Et
qd dānabilius est ea facientibz ac suadentibz molesti
as inferre nō desistūt. Sic et ieremias sanct⁹ auersioēz
israel propter pctā in primo futurā predicēs dū cathe
nā lignēā iussu dñi eis obtulisset. vt facilius ad peniten
tiā monēt. falsi p̄phete obstiterūt et eū mltis afficiētes
iuriis cathenas lignēas p̄fegerūt dicētes. par. par. 7 n̄
erat par. De h^o optie p̄phāuit q̄ dicit. Ecclesiastici. xii^o a.
Qui mīma negligit paulati defluit Et hūc flebilē defec
tū iuueis nō solū in his q̄ velut aq̄la ceteris i cognitioē

altius volasse cognoscuntur. sed & verissime in vitulo tipi
co. qui se specieten⁹ humilē & seruilē pfoāz ostendē & sue
uerat. Copiosissime in leone q̄ rugit & clamorib⁹ aures
catulorū suorū implere dicit in eorū suscitatioē Quartū au
tē aīal multice acceptū scz homo diutina defectioē i tñ
infirmatū est vt de eo despet. qui tā manifeste videt. q̄
sibi illicita liceāt cuncta & absq̄ timore ābulet post cor
dis sui desideria. Lese quoq̄ creature in ātris & siluis
seorsū & morātes. curiisq̄ ac vrbibz renūciātes sclāres
vrbānitates resumē & in duē tā studiose q̄ p̄iculose inci
piūt. vt iā phdolor vir sit loc⁹ diffugiēdi cū appinquā
te mūdi termino iūmicus homo rethe suū expādere & zi
zania seminare nimis festinet. Beati prozsus mortui q̄
iā in dño mortui sūt vel moriūtur. Apo. xiiii. c. Recole
factū qđ accidit cuiđā ex predictis. qui dū exhortatioēz
salutarē hoībus faciēdo exclamationē faceret nō mo
dicā. de hoc scilz q̄ caritas & affectus hoīm multorū ad
deū & sanctos ei⁹ defecisset q̄ xps suā magdalenā vltra
i mūdo nō iueiret. que sibi tot obsequia faceret. vt oli
quomodo post cōpletū sermonē quedā domicella ipm
adiit. eiq̄ substomachādo dixit. O frater si maria nūc
sicut olim inueniret suū xpm vt iqs xps nūc quoq̄ sicut
olim inueniret suā mariam. Intēdens q̄ si quidam de
predictis pphetis essent sicut deberēt: adhuc essent qui
eos cū omī deuotione suscipere. Porro dū hanc pu
ram veritatē que vicia palpare nō nouit. tēperate con
stanterq̄ profero. vīdeo te mente cōsternatū timentē
ne forte hec que tecū secrete confero. dū ad aures eorū
qui talia agūt peruenerit negligant. aut certe min⁹ gra
tāter recipiātur. hoc est ergo quod displicet. teq̄ rephē
sibilem reddit qz nimis timid⁹ es in his que multis p
desse possūt. Quid enī pphā aut sāctificat⁹ in vtero nō
es. Sed quid homo peccator et armētari⁹ vellicans sy
chomozos verūtamē missus ab eo qui potestātē habet

Quare formidas. Et si uanis ac dissolutis displicebis. tñ multis q̄ i leuitate ai nō ābulant. sed scđm̄ factoz istituta patrū honeste p̄sāt placebis An q̄ris adhuc placē hoibus. Sal. p. b. Hec dico quidē nō singlaritates appbās. sed cōmuni incedēdū esse via attestās. Sed heu hō ipsū qđ singulare olim fuit nūc cōe incipit esse. et quod nūc singulare est. quondā erat cōe. Nec debet prudēs discipulus ideo a ceptis desistē. quia causaris te audientes nō habere. Itē q̄ hic sermo meus nō capiatur i eis eo q̄ nō cōtineat questionū subtilitates aut sermonū p se loquētū utilitates tpāles. que sola tam tāq̄ honozū p̄motiua vel tpālis comodi lucratiua carius āplectuntur et in visu a multis habētur aliis neglectis. Prefens aut̄ volumē solū cōtineat lamētatioēs et carmē et ve. q̄ mētes uicis torpētes excitāt. et corda sursum subleuāt: et diuina. En ezechielē dñs mittit ad populū dure ceruicis dicēs. Ipsi nō audiet te qz nolūt audire me. Ezechielis iii. a. Mittitur factus ppheta et tñ anteq̄ mittatur se nō proficere predicatur. vbi et dñi pietas ppenditur qui uult oēs hoies saluos fieri. P̄ia thi. ii. a. Et ad agnitioēs veritatis venire. ac remediis salutaribus nō carere. Judeoz quoq̄ duricia reprehēditur qui bñ ficus dei igrati in sua obstinatioē permanserūt. Atten de nichillomin⁹ iheremiā ppheta qui cum librū legis domini scripsisset et a rege nequaq̄ acceptatus sed sca bello scribe sciss⁹ ignē missus fuisset pro tātō nō destitit sed huic alium iussu domi scribendo continuauit. Qđ si nec istud attēdis saltē iuxta p̄siliū cuiusdā sapiētis ē metipsi tuisq̄ caueas si aures surde s̄t cefoz. Sic igit̄ ab iūcio mūdi diūsi hoies s̄i et amici dei mīta adūsa paciēt̄ sustinētes p̄mia q̄ vidisti meruer̄t efna: modo coronāt et accipiūt palmā. Datet ḡ ex p̄missis q̄ bonū sit seruire deo magis q̄ mūdor iocūdū amare celestia pmanētia q̄ fresria p̄sa. **D**isciplūs. **A**d hec oia virtutē meā

multū excedētia qđ respōdeā oīno nō habeo nisi qđ dī-
 gitū ori meo suppono. 7 īperfectū meū tue benignissī-
 me volūtati 7 pfectissīme maīestati cōmitto. hoc solum
 subīferēs de tua grā qđ stulti sūt qui amorē tuū p̄ciosi-
 ssimū 7 amorē mūdi vanissimū adiūicē p̄parare tēptāt
 Nā velut ignobiles in sentibz esse pro delitiis p̄putant
 cū et ratio eoz vana sit eo qđ multitudine tali hūc scilz
 mūdū diligentīū amorē īp̄ius appbare. 7 e cōtrario ex
 paucitate tibi amore perfecto iūctoz amorē īprobare
 nītrūtur. p̄hōdolor ceci sunt duces cecoz. Magis enī
 ex hoc oppositū qđ p̄positū probatur facilis. dū constat
 multitudinē nō ratione rei sed magis duci affectu ior-
 dinato. Tū etiā qđ stultoz īfinit⁹ est numer⁹. Ecclīastes
 i. d. Item auri gēmaz p̄ciosaz raritas ferri vero lapi-
 dūqđ ignobiliū copiosa multitudo. Errasse p̄inde nīni-
 um cognosco 7 cordis cū dolore accuso meīp̄z eo qđ mi-
 nima quoqđ laboris exercitīa p̄ salute p̄rimi facta mīl-
 tū pōderavi. 7 qđ īpatiēs fui ī aduersis. O qđ misericor-
 dīter parcis cū hic aduersa t̄buis: 7 qđ seure irasceris
 cū semp̄ p̄sp̄era elargiris. Amabilis est valde tua paf-
 na correctio. Quē enī diligis corripis. 7 quasi paf in fi-
 lio cōplacet tibi: nullus cōquerat qđ tuoz sis oblit⁹ t̄bu-
 latoz. Quin poti⁹ obliuioē eterna oblit⁹ es. q̄bz ad mo-
 dicū parcis. bona eoz quedam modica remunerando
 sed eos ī eternum damnabis eoz mala opera sine fine
 puniendo. Dignū igitur valde est vt hic aduersitate cō-
 tinua premātur quos tātis miseris carere et tā īmēsā
 gloriā possidere decreuisti.

Quid vīle sit seruo dei in hoc mūdo multas sustinē tribu-
 lationes. Et de patiētia. Capitulū. xii.

Consolamini cōsolamini p̄plē me⁹ dicit deus
 vester. ysaiē xv. a. Anim⁹ quidē sp̄itualiter
 egrot⁹ mūdanisqđ varietatib⁹ plusqđ oportuit
 opp̄ssus vel subiect⁹ dū noctē adūsitatis post